

Ringersdag 21 november 1992

Willem Bil - Vrs menork

We telden ruim 90 personen die tijdig aanwezig waren voor de jaarlijkse vergadering van de ringersvereniging, welke vooraf gaat aan het programma van de jaarlijkse ringersdag in hotel Haarhuis te Arnhem.

Kwart over 10 opent de voorzitter, de heer H. Luten, de vergadering. Meest interessante agendapunt lijkt wederom de contributieverhoging te worden. Zonder dat de leden een exploitatie overzicht werd toegezonden moest men wel instemmen met een verhoging van liefst 50 procent van de contributiesom. Kennelijk zijn financiële offers van f 5,- per jaar

voor ringers druppels op de gloeiende plaat, het blijkt namelijk dat het leeuwedeel van de aanwezigen het weinig zinvol acht over dit meest ingrijpende agendapunt te discussiëren ondanks de brief van een lid, die wegens afwezigheid, het bestuur en daarmee de gehele zaal negatief adviseert.

Ook over de frequentie van de vergaderingen van het bestuur werd niet moeilijk gedaan, de band met de ringcentrale is dermate verbeterd dat dit zeker zijn vruchten heeft afgeworpen. Bovendien worden de vergaderkosten laag gehouden door sponsorgelden.

Voorgenomen activiteiten voor het komende kalenderjaar zijn een Nederlandse vertaling van Zwitserse handkenmerken (L. Jenni & R. Winkler) en de instructieweekenden blijven gekontinueerd. Met het VT is de afspraak gemaakt dat hier en daar in den lande het nieuwe POOTprogramma geïntroduceerd gaat worden. Een afvaardiging van de ringcentrale zal het de ringer derhalve gemakkelijker maken dan ooit tevoren: de RC komt naar de ringers!

Jan Doevendans haakt hier vanuit het ringerskorps gelijk op in door spontaan ruimte aan te bieden in het 'distrikt Groningen'. Bovendien merkt hij op dat de RC vooraf het nieuwe POOT aan de ringers moet toesturen zodat men eerst kan stoeien en naderhand gericht vragen kan stellen.

De biometrie-commissie komt volgend jaar met zogeheten minimum pakketten, te onderscheiden in hoofdgroepen van vogelsoorten met gegevens welke minimaal nodig zijn voor de door de ringcentrale te coördineren projecten. Er moet overigens nog overleg met de ringcentrale worden gepleegd. Vanuit de zaal wordt geopperd dat het noteren van biometrische gegevens meer uniform moet geschieden en dat ringers informatie moeten opdoen bij terzake deskundigen, bijvoorbeeld tijdens de instructieweekenden. Opvallend is verder dat er meer gesprek ontstaat als gevolg van een opmerking van Jan Doevendans dat er tijdens het noteren van biometrie ook wel eens iets mis kan gaan met de vogel. Deze discussie lijkt dus gevoeliger te liggen dan de uiteindelijk aan te bieden minimum pakketten..

Om exakt 11.00 uur sluit de voorzitter de ledenvergadering van de ringersvereniging.

Om 11.30 uur kan Piet de Goede het programma van de Nederlandse Ringcentrale inluiden. Plezierig dat er zoveel ringers naar hotel Haarhuis zijn toegekomen zo klinken de openingswoorden van De Goede. Onder-tussen zijn er een kleine 30 personen bijgekomen en zitten er met elkaar 120 ringers in de zaal.

Er zal een kleine enquête worden gehouden over het verloop van deze ringersdag door de ringgroep Menork die tevens verslag van de ringersdag in OHV zal doen.

Joke Winkelman komt volgens haar eigen zeggen met een raar thema, te weten "Windmolens en vogeltrek". Haar verhaal is weliswaar niet toege-spitst op ringactiviteiten maar omvat zeker relevante informatie voor vogelringers.

In opdracht van de gezamenlijke elektriciteitsbedrijven heeft Joke winkelman onderzoek verricht of de leus 'windmolens zijn gehaktmo-lens' juist is. Al snel zou blijken dat het aantal slachtoffers reuze mee-valt. De 50 meter hoge molens met wieken van doorsnee 15 meter die 48 keer per minuut (!) ronddraaien eisen veel minder tol onder de trekvogels dan werd verondersteld.

In het windmolenpark van Oosterbierum (noordwest Friesland) waar 18 van deze windmolens over 1100 meter in rijen van drie maal zes staan opgesteld werd ondermeer met behulp van nachtzichtapparatuur dag en nacht waarneming gedaan hoe trekvogels tijdens de (nachtelijke) vlucht reageren. Om aan de weet te komen of vogelsoorten s'nachts onderschei-den konden worden, werden door plaatselijke ringgroepen vogels gevang-en en in het nachtelijk duister ter plaatse ontzet. Waar ringers al niet goed voor zijn!

Circa 70 procent van de langstreckende vogels vloog op 'rotorhoogte' tussen de 20 en 50 meter van de grond. Beneden de 20 meter hoogte werden geen trekvogels gesignaleerd een belangrijk gegeven voor vogelringers die dus tevergeefs mistnetten zullen gaan plaatsen. Een zeer klein deel komt in het rotorvlak van de molens terecht. En dan vliegen de meeste vogels tegen de zog van de draaiende molens, van welke vogels toch nog de helft overleeft ondanks de klap van de bewegende lucht. Opvallend is ook dat aanvliegende vogels slechts horizontaal ontwijk zoeken bij plotselinge obstakels en dus niet omhoog of naar beneden

vliegen op het laatste moment. Joke Winkelman trekt de conclusie dat een windmolenpark evenveel slachtoffers vergt als hoogspanningsleidingen over eenzelfde afstand. Belangrijker nadeel van de moderne windmolenparken is de versterking in het omringende biotoop ten aanzien van pleisterende vogels.

Om zo ongeveer kwart over twaalf kondigt het "POOTDUO", Leonard Holleman en Arie van Noordwijk zich aan. De geestelijke vader van POOT blijkt zich ook ergens in de zaal te bevinden, reden voor Arie van Noordwijk om zich niet direkt als de POOTdeskundige voor te doen want zijn verhaal heeft veel meer te maken met toekomstig beleid van de ringcentrale. Wel onthult hij de meest ingrijpende verandering van het nieuwe POOT dat de ringers in januari tegemoet kunnen zien. POOT kan nu ook terugmeldingen verwerken. Het basiswerk voor terugmeldingen wordt als het ware gedecentraliseerd naar de ringers, aldus Arie van Noordwijk die ons vervolgens de leer van de 'gespleten persoonlijkheid' van de ringcentrale komt uitleggen dat met name basis is geweest voor een beter verklaarbare aanpak van het ringwerk in Nederland.

Enerzijds heeft de ringcentrale altijd na willen streven dat er een groot aantal gegevens op tafel kwam en anderzijds heeft men een terughoudend beleid gevoerd als gevolg van de dreiging dat er teveel werk op te weinig mensen af zou komen. Met name met de stapels eigen terugmeldingen kon het VT dan ook niet uit de voeten.

De nieuwe versie van POOT maakt een einde aan dit dilemma! We kunnen nu de problemen te lijf, aldus Van Noordwijk. Het ringen, dat uniek in dezen geacht moet worden, moet primair ten dienste staan van het onderzoek naar overlevingskansen van vogels.

Dit kan bereikt worden door individuën beter te volgen door gericht onderzoek te verrichten naar bepaalde (broed)vogels waarvan op voorhand vaststaat dat de ringer deze dieren vaker in handen krijgt. Door middel van eigenterugvangsten kunnen kansberekeningen worden gemaakt hoe het de (overige) dieren vergaat, zelfs aan de hand van enkele honderden ringvangsten.

De ringers kunnen op korte termijn nadere informatie over dit belangrijke aspect van het ringen tegemoet zien, er zullen onder andere hiertoe twee biologen op het Instituut te Heteren worden aangesteld die de rin-

gers te zijner tijd tevens gaan begeleiden. Het instituut heeft deze specifieke ringgegevens broodnodig enerzijds omdat de K.N.A.W. 25 procent van de rijks gelden moet inleveren en dus de minder produktieve delen van het ringwerk stellig zal wegbezuinigen en anderzijds vanwege de komst van de Wet op de Dierenexperimenten. Deze wet benadrukt de afweging die moet worden gemaakt ten aanzien van het leed dat dieren (lees: vogels) wordt aangedaan bij het vangen en anderzijds het wetenschappelijk nut hiervan.

Typisch onderzoek dat alleen met behulp van ringvangsten kan worden uitgevoerd is de dispersie van verschillende populaties. Pullen ringen (waar zijn ze geboren) en broedvogels identificeren (waar komen ze terecht) en vindt er uitwisseling plaats. Dit vraagstuk ligt nog helemaal open en rechtvaardigt in deze tijd van ingrijpende milieuverandering een grondige aanpak van het ringwerk!

Met een stukje historie en de mededeling dat thans 80 procent van de ringers de gegevens via POOT aanlevert vertelt Leonard Holleman werkelijk nog iets over het nieuwe POOT dat te onderscheiden valt in vier categorieën van mogelijkheden, te weten het beter beveiligd (o.m. door keuzemogelijkheden) invoeren (en nu ook het wijzigen van fouten!) van ringgegevens, het invoeren van eigen en vreemde terugmeldingen, het leggen van relaties met familieleden en het invoeren van biometrische- en projektgegevens.

Na de middagpauze opent Bennie van de Brink het tweede deel van deze ringersdag met de introductie van het boerenzwaluwprojekt. Een projekt dat de primeur moet zijn voor de toekomstige aanpak van het ringwerk in Nederland.

Zwaluwenkenner Bennie van de Brink startte zodoende dit projekt met een vijftal vragen die centraal staan bij het onderzoek: produktie jongen, sterfte (wat komt terug?), plaatstrouw, dispersie (verspreiding jonge vogels) en toe/afname broedparen. Dankzij medewerking van collega-ringgers kan het projekt acht totaal verschillende biotopen omslaan en keurig verspreid over den lande. Opzet is om per distrikt van minimaal 50 tot 80 nesten de ouders met de jongen te ringen. Van elke vogel, zowel nestjong als adult, worden enkele basisgegevens genoteerd. Hiertoe is een speciaal computerprogramma ontwikkeld.

Dit jaar voor het eerst werd zeer veel tijd in het projekt, dat overigens nog in een proefperiode van twee jaar verkeert, gestoken. Friesland spant de kroon met 1111 geringde pullus, in de overige distrikten werden tussen de 200 en 850 jonge vogels van een ring voorzien. In totaal werden 3.942 boerenzwaluwen in of bij het nest geringd in 1992.

R. Groenink van de vogelwerkgroep IJsselstreek laat een prachtige diaserie zien van vogels uit het hoge noorden van Scandinavië welke hij tijdens trektochten in de zomers van 1989 en 1992 ontmoette ondanks dat het vijf van de zeven dagen regende. Soorten als strandleeuwerik, roodgesterde blauwborst, Taigagaai, Haakbek en allerlei alkachtigen worden keurig op het scherm geprojecteerd.

Meint Engelmoer komt vervolgens met een erg gekompliceerd en statistisch verhaal over het nemen van maten bij steltlopers. De meeste ringers zullen met het ingewikkelde verhaal toch genoeg nemen want met de wetenschap dat biometrische gegevens zeer nuttig zijn om de herkomst van de geringde vogel vast te stellen kan 'los' ringen in combinatie met het noteren van veel biometrie zeer nuttig zijn. Om aan de weet te komen welke biometrische gegevens bij welke populatie steltlopers (soorten en ondersoorten) behoren, ging Engelmoer op safari naar Rusland waar immers de meeste steltlopers vandaan komen. Daar werden de musea tijdelijk ontdaan van hun balgen. Naast bekende gegevens uit de literatuur wordt aan de hand van aldus verkregen gegevens een schema opgesteld van maten van soorten en ondersoorten. Met de op de waddenzee gevangen steltlopers kunnen aan de hand van deze schema's goede kansberekeningen worden gemaakt tot welke populatie de gevangen dieren uiteindelijk behoren.

Belangrijk voor de ringer is om naast zoveel mogelijk biometrie ook kleed-aantekeningen en vooral ook geslacht te noteren en dit op uniforme, goed uitwisselbare, wijze te doen.

Na de theepauze wordt de ringersdag traditioneel afgesloten met de praatjes en de plaatjes. Helaas is de animo hiervoor gering en dat terwijl de dag hier eigenlijk voor bedoeld moet zijn. Bovendien zijn er zeker 30 personen voortijdig naar huis teruggekeerd waarschijnlijk omdat men nog ver moet reizen. Niettemin is dit laatste onderdeel de enige bijdrage die de lachspieren van de nog aanwezige ringers aan het werk zette. Rin-

ger W.G. Gerritse uit Olst toonde enkele dia's van twee zeldzame ringvangsten, te weten een kleine zwartkop en een roodmus. Op het moment dat de, volgens Gerritse een eerstejaars (man), Roodmus werd getoond ontstaat een onvoorzien toneelspel toen mevrouw Liebrechts wist te vertellen dat eerstejaars vogels onmogelijk rood of rose op de buik kunnen hebben en uitsluitend geel/bruin getekend zijn. Op zich een zeer positieve bijdrage ware het niet dat Gerritse geen kans meer heeft gehad om zijn standpunt toe te lichten terwijl de zaal wel een 'lesje' van mevrouw Liebrechts heeft gehad: "roodmussen even *over de blote buik strelen* alvorens de leeftijd te bepalen....".

Na een korte rondvraag kan de voorzitter, overeenkomstig zijn wens, de ringersdag om precies 16.00 uur afsluiten.

Uitslag gehouden enquête ringersdag 21 november 1992

Willen Bil

Beroepsringers: 3
 Amateurringers: 67
 Assistenten : 18

Hoe is deze ringersdag bij u overgekomen?

goed: 69 matig: 8 slecht: 0 Totaal ingevuld = 77

Hoe interessant vond u de aard van de behandelde onderwerpen:

	zeer:	redelijk:	weinig:
Windmolens en Vogeltrek:	63	15	0
Introductie POOT :	27	38	11
Boerenzwaluwproject :	70	8	0
Diapresentatie IJssels :	37	35	7
Biometrie steltlopers :	36	34	10
Plaatjes/praatjes :	28	24	4

Heeft u de intentie om in de toekomst op de jaarlijkse ringersdag zelf een (dia-)lezing te verzorgen over uw eigen ringproject(en)?

Ja: 5 Neen: 43 Wellicht: 27

Op welke manier -denkt u- dat de ringersdag eigenlijk verbeterd kan worden?

Is prima zol : 57

Is goed maar kan verbeterd: 17

Moet anders : 1

Aan de hand van deze laatste vraag kon men een korte toelichting verstrekken waarbij naast enkele algemene opmerkingen over de slechte verstaanbaarheid achterin de zaal, dat het "allemaal wat lossier kan" en dat de ringersdag wel twee keer per jaar in Utrecht kan worden gehouden toch ook enkele belangrijke tips zijn gegeven aan het adres van de organisatie:

- meer bijdragen van Nederlandse ringers; meer toespitsen op ringwerk waarbij praktische zaken aan de orde dienen te komen als meten, wegen, CES-projecten (ook uit het buitenland), lezingen/voorlichting door de RC over bijzondere terugmeldingen, projectplannen etc., vangtechnieken; relatie met ringwerk moet telkens aanwezig zijn; praatjes/plaatjes ringers stimuleren; eenvoudige uitleg van praktische wenken ringwerk; praktijkervaringen uitwisselen en afstemmen; meer samenhang in voordrachten en meer tijd tussen de lezingen om reacties te verwerken.

Kort samengevat komt de totaaluitslag van de gehouden enquête erop neer dat gestreefd zal moeten worden dat er onderwerpen aan de orde komen die rechtstreeks met het ringen hebben te maken. Ringers verwachten voorlichting van de ringcentrale (geen ingewikkelde POOTverhalen doch praktische wenken en een overzicht van verrichte activiteiten) en daarnaast een bijdrage van collega's. Ondanks het feit dat weinig ringers de intentie hebben om zelf een lezing over eigen projekt(en) te houden denk ik dat volstaan kan worden met een uiteenzetting van de hoogtepunten in het afgelopen ringjaar, getuige de dia's van Gerritse die onherroepelijk leiden tot de gewenste uitwisseling van ervaringen. Namens de ringers een dikke pluim naar de organisatoren van de jaarlijkse ringerdag want het overgrote deel van de ringers heeft de dag als "zeer interessant" ervaren!